

forslaget, men som jeg mener, at dette bør give Svar paa. Et tredje Spørgsmaal, som maa bevares, og som heller ikke forekommer mig at være klart og tydeligt besvaret i Forslaget, som det foreligger, er det Spørgsmaal, om Lovforslaget blot er rettet paa, hvad man kalder Erhvervelser for bestaaende Stiftelser ifølge en Liberalitetsadkomst, ifølge en velgjørende Adkomst, altsaa Testamente eller Gave til Stiftelser, eller om det ogsaa rammer Stiftelsers Erhvervelse ifølge en bebyrdende Adkomst, altsaa f. Ex. ved Kjøb og Salg. Det er et Spørgsmaal, hvormed fremmede Love af en saadan Bestaffenhed og af et saadant Indhold idelig, jeg kan gjerne sige altid, bestjæftige sig, og hvorpaa de give et bestemt Svar. For mig stiller det sig ikke som afgjort, i hvilken Retning Spørgsmaalet skal løses. Jeg vil nærmest være tilbøjelig til at antage, at § 1 ved at omtale disse Bestemmelser tænker paa ensidige Bestemmelser som fundatoriske og testamentariske Bestemmelser; men paa den anden Side ligger det dog vel i Tanken og synes ogsaa at ligge i Bestemmelsen i § 2, at Meningen maa være at hindre ogsaa Fordeiendoms Erhvervelse ved Kjøb og Salg for bestaaende Stiftelser. Men ogsaa dette Spørgsmaal mener jeg bør bevares ved en Bestemmelse, der skal være Lov. — Det første Spørgsmaal altsaa, som jeg har søgt at klare mig, er, hvilket Omfang og hvilken Rækkevidde Lovforslaget har, og uden at jeg er sikker paa, at min Besvarelse er den, der rammer Lovforslagets virkelige Tanke, uden at jeg vil udgive den derfor, vil jeg blot sige, at jeg for mit Vedkommende er kommen til det Resultat, at det tænker paa juridiske Personers Besiddelse overhovedet af Fordeiendom, hvad enten den hidrører fra den ene eller anden Slags Erhvervelse, og at Lovforslaget fortrinnsvis og praktisk paa hele sit Omraade og i hele sit Omfang har Hensyn til Stiftelser, baade offentlige og private. Naar det altsaa er Omraadet og Gjenstanden for Lovforslaget, saa bliver det næste Spørgsmaal, hvorledes man skal stille sig, hvorledes man mener, at Lovgivningsmagten bør stille sig overfor Lovforslagets reelle Indhold. Dengang dette Lovforslag blev fremsat, kom det jo i Forbindelse med 2 andre Forslag, ligeledes vedrørende agrariske Forhold, frem under et meget bedaaende Banner, hvorom det endog blev erklæret, at det havde Seirsmærket paa sin Bænde, nemlig dette: Fri Jord i fri Mands frie Haand. Disse tre Gange „fri“, disse tre Friheder have jo for Alle, som elske Friheden, noget Bedaaende, noget Gripende ved sig. De minde om et

lignende gripende Banner, som ogsaa begyndte med 3 Fer, det, som den irske Landbobevegelse satte i Spidsen for sig, det bekendte: fixity of tenure, fair rents, free sale. For jeg imidlertid gaar over til at prøve, hvorledes jeg for mit Vedkommende mener, at man maa stille sig overfor denne Grundsatning i Løsningen af et praktisk Spørgsmaal vedrørende vore Landbosforhold, vil jeg dog bemærke, at selv om denne Grundsatning havde en bestemt og mere givne Seirsvished, end jeg saaledes i al Almindelighed kan tillfende den, saa er denne Seir dog begrændset ved Et; der er en Grændse, som dens Gjennemførelse ikke kan overskride. Denne Grændse er givet ved Grundloven og særlig i dette Tilfælde ved Grundlovens Bestemmelse i dens § 82, at Eiendomsretten er ukrænkkelig, og at Ingen kan tilpligtes at afstaa sin Eiendom, uden hvor Almenvellet kræver det, samt at det kun kan ske ifølge Lov og mod fuldstændig Erstatning. Det forekommer mig nemlig som hævet over enhver Tvivl, at medens der ikke kan være nogen Betænkkelighed fra Grundlovens Standpunkt eller med Hensyn til Spørgsmaalet om Statens Besielse overfor Lovforslagets § 1, er det ligesaa uomtvisteligt, at Lovforslagets § 2 træder denne Grundlovsbestemmelse for nær. Der kan nemlig aldeles ikke være Tvivl om, at det er en af de Sætninger, som have været mest uomtvistede i vor Ret, at naar en juridisk Person i Kraft af den gjældende Ret eier Eiendomme, er denne Eiendomsret ligesaa ukrænkkelig som enhver privat eller fysisk Person's Eiendomsret, og kan en fysisk Person ikke tvinges til at sælge sin Eiendom, men kun til at afstaa den paa de Betingelser og under de Vilkaar, Grundlovens § 82 nævner, saa kan heller ikke en juridisk Person som saadan tvinges dertil, og det antager jeg for givet, at man ikke vil gjøre gjældende, at Lovforslagets § 2 kan forsvares som en Expropriationsbestemmelse; den mangler jo alle Betingelser for at kunne bedømmes og kaldes saaledes, thi selv om man vil sige, at Almenvellet kræver det, saa skal der jo dog være En, til Fordel for hvem der exproprieres, og som udreder Erstatningen, og man kan ikke kalde det Expropriationsbestemmelse eller Noget, der har Hjemmel i Grundloven, at man, fordi man ikke synes om en vis Person, der besidder Eiendom, eller om vedkommende juridisk Person saadan i Almindelighed, paalægger ham at sælge sin Eiendom. Dermed vil jeg ikke sige, at hele Bestemmelsen i § 2 er i Strid med Grundloven eller overtræder dens Bestemmelser. Der er nemlig visse Stiftelser, med Hensyn til hvilke der er eller kan være en Besielse for Lovgivnings-